

สมบัติธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นสิ่งที่ เป็นเครื่องอยู่ของใจ เป็น เครื่องดื่มกินของใจ ใจมีธรรมเป็นอาหาร ร่างกายมีคำข้าวเป็นอาหารนะ หัวใจมีธรรมเป็นอาหาร ถ้าเรามีธรรมในหัวใจขึ้นมา ชีวิตเราจะมีธรรมดำรงไปได้ ชีวิตเราไป ปฏิบัติเพื่อโลก ปฏิบัติเพื่อ ธรรม สมบัติโลก สมบัติธรรม สมบัติโลก เราเกิดมานี้เป็นสมบัติโลกหมดเลย ที่นี้เกิดมา

โลกนี้เป็นเรื่องของวัตถุ

ร่างกายนี้เป็นเรื่องของโลก

แต่หัวใจนี้เป็นเรื่องของธรรม

ถ้าเราเป็น “สมบัติธรรม” เราทำให้สมบัติธรรมขึ้นมา ธรรมขึ้นจากใจอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าเราเป็นสมบัติโลก โลกเป็นอย่างนั้น การเกิดและการตาย เกิดมาในโลกแล้วก็ต้องตายไป ตาย ไปก็ต้องเกิดใหม่ เกิดตาย เกิดตายอยู่อย่างนี้ แต่เราไม่เห็นสมบัติในการเกิดและการตาย จะปฏิเสธ ว่าเกิดตายนั่นไม่มี มีชาตินี้ชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีประโยชน์อะไรขึ้นมา...ไม่จริงหรือ ไม่จริง ป่าช้ากับหัวใจไม่มี หัวใจไม่เคยตาย หัวใจนี้เกิดๆ ตายๆ อยู่อย่างนี้

สังเกตได้เวลาเราทำบุญกุศล เราสร้างบุญกุศลเรามีความอึดใจ เวลาเราทุกข์ร้อนเราทุกข์ใจ นะ หัวใจมันทุกข์มันร้อน มันต้องคิดขึ้นมาในความทุกข์ร้อนของมัน เวลาทำบุญกุศลขึ้นมา มีความสุขขึ้นมา ความสุขนี้สุขของใจ นี้ใจมันรับรู้อย่างนี้ แล้วเวลามันสิ่งที่รับรู้อันนี้มันไม่เคยตาย มันเป็นไปตลอดเวลา แล้วมันเกิดมันตายอยู่อย่างนั้นไป นี้เด็กเกิดมาถึงว่านิสัยคนไม่เหมือนกัน

นิสัยของเด็ก เด็กเกิดมาอำนาจวาสนาของเด็กก็ไม่เหมือนกัน อำนาจวาสนาพาเกิด บุญกุศลพาเกิด เราก็เหมือนกัน เรายี่ประเสริฐสุดคนนะ เพราะเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาสอนถึงเรื่องบุญเรื่องกุศล เราทำบุญทำกุศลเพื่อชีวิตของเราเลย ร่างกายนี้เปรียบเหมือนบ้านเรือนที่โดนไฟไหม้อยู่ แล้วเราเอาทรัพย์สินออกจากร่างกายได้เท่าไรนั่นเป็นของเรา เห็นไหม เราสละบุญกุศลออกไป มันขาดออกจากมือเราออกไป สมบัตินี้เป็นสมบัติของเรา สมบัติที่เรารักษาไว้ของเรานั้นไม่ใช่ของเราเลยนะ เครื่องอยู่อาศัยของโลก นี่สมบัติโลกเป็นเครื่องอยู่อาศัยดำรงชีวิตไปเท่านั้นเอง

สมบัติของกรรม ทำบุญกุศลขึ้นมาจะมีความสุขของใจ ใจดวงนี้พาตายพาเกิด ถ้าเกิดตายเกิดดีขึ้นไปมันก็เป็นประโยชน์แก่ใจดวงนั้น เกิดมาเป็นไม่ดีของเขา มันก็ต้องพาเกิด อกุศลพาเกิด กุศลพาเกิด อกุศลพาเกิด เกิดมาไม่ดีมันก็ต้องเกิดประสาไม่ดี ในเมื่อเกิดแล้วมันก็ต้องเป็นสภาวะแบบนั้นไป เกิดเป็นสัตว์เป็นอะไรก็ได้ นะ การเกิดและการตายมันเป็นอย่างนั้นแน่นอน

แล้วในพระไตรปิฎก ท้าวโฆษกะแต่เดิมนี่เป็นสุนัขนะ เป็นหมาแต่ทำคุณงามความดีมากไปเกิดเป็นท้าวโฆษกะ เป็นเทวดาที่เสียดเพราะที่สุด เพราะอะไร เพราะว่าใช้เสียงของเขาไปทำบุญกุศลไง เขานิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าไว้แล้วให้ถึงเวลา ให้ทั้งพรรษามาจำพรรษา แล้วให้ทำบุญกุศล เขานัดกันไว้ไงว่าถ้าทำกับข้าวเสร็จแล้วจะให้หมาตัวนี้มารับ หมาตัวนี้ก็ไปรับมาตลอด ไปหาไปรับมานี่ใช้เสียงตลอด จนเวลาออกพรรษาแล้วหมดถึงกาลพรรษาแล้ว พระองค์นั้นต้องย้ายที่ไป หมาเสียใจมากถึงกับอกแตกตาย ไปเกิดบนสวรรค์

นี่เขาเป็นสุนัข เขายังรู้สึกทำบุญกุศลได้ขนาดนั้น แล้วเราเป็นคน เราเป็นคนต้องทำคุณงามความดีได้มากกว่านั้น คุณงามความดีของเรา เราถ้าเราเปิดใจ เปิดตาของเราขึ้นมา คุณงามความดีเป็นคุณงามความดี เราทำคุณงามความดีของเรา ถ้าเราสะสมเป็นนิสัยของเรา มันเป็นนิสัยของเรา ถ้าเป็นคุณงามความดีมันคิดแต่เรื่องดี ถ้านิสัยของเรา มันเป็นอำนาจวาสนา การสะสมของใจ ใจสะสมมา สะสมมา ตายเกิดมา เกิดตายมา บุญกุศลสะสมมา อำนาจวาสนาคนไม่เหมือนกัน แม้แต่ความคิดก็ไม่เหมือนกัน ความดำริความคิดของหัวใจก็ไม่เหมือนกัน

แล้วเกิดมาแล้วเจอสิ่งแวดล้อม คือสรรพสิ่งที่เราอาศัยอยู่ โทษว่า “คนเสียเพราะสิ่งแวดล้อม” มันก็มีความเป็นไปได้เหมือนกันว่า เพราะสิ่งที่อยู่อาศัยนั้นบังคับให้เป็นไป แต่ถ้าใจของคนดีจริงๆ โจรนะเลี้ยงลูก ลูกเป็นคนดีก็มี ลูกไม่ยอมเป็นโจรเหมือนพ่อแม่ก็ได้ ทั้งๆ ที่เป็น

โจรอยู่อย่างนั้น นี่มามีดไปสว่าง มาสว่างไปมีด มันเป็นอย่างนั้น แต่เรามาสว่าง เพราะอะไร เพราะเรามาแล้ว เราไฟในการบุญกุศล ในโคตว์หนึ่ง ขนโคขนาคไหนด ขนโคนั้นไปนรกหมด เขาโคสองเขานี้ไปสวรรค์ ในโคตว์หนึ่ง เขาโคสองเขาไปสวรรค์ แล้วตายเกิด ตายเกิดอยู่อย่างนั้น แล้วคนที่ประพฤติปฏิบัติได้ก็คนถึงนับคนได้

เพราะในโลกนี้เป็นพันๆ ล้านคน แล้วก็คนจะสนใจในเรื่องการประพฤติปฏิบัติ แล้วถ้าเราคิดอย่างนั้น เรามีความคิดขนาดนี้เราเป็นใคร ถ้าเรามีความคิดของเราว่าเราอยากไฟในบุญกุศล เราประพฤติปฏิบัติ เราอยากออกบำเพ็ญเพียรเพื่อประพฤติปฏิบัติของเรา นี่มันเป็นบุญกุศลของเรา

นี่ไปถึงว่าเป็นอำนาจวาสนาของเรา วาสนาของเรามันมีอยู่แล้ว เราไม่ต้องไปน้อยเนื้อต่ำใจในความเป็นอยู่ของโลก ความเป็นอยู่ของโลกมันก็เป็นโลกนะ โลกเป็นอย่างนั้น ให้เศรษฐี มหาเศรษฐีขนาดไหน เขาไม่มีความสุขเหมือนเราหรอก เขาไม่มีความสุขนะ เราเข้าใจเองต่างหากว่า เขามีความสุข แต่จริงๆ แล้วเขาต้องพยายามทำมาหากินของเขา ๑ การรักษาสมัตินั้นเป็นเรื่องแสนทุกข์แสนยากนะ สมบัติมีอยู่ขนาดนี้ สิ้นปีแล้วถ้าไม่เข้าเป้าแล้วจะมีความทุกข์ขนาดนั้น เห็นไหม แม้แต่สมบัติอยู่เฉยๆ ก็ยังไปเดือดร้อนแทนมันนะ ไปเดือดร้อนแทนสมบัติ แทนทุกๆ อย่างนะ ฉะนั้นว่าความสุขไม่ได้วัดกันที่เงินทองหรอก ความสุขวัดกันที่ความสุขของใจ ถ้าหัวใจอึม หัวใจพอ หัวใจความคิดของเรา ความสุขมันอยู่ตรงนี้ไง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“ความสุขของมนุษย์นี้คือความยิ้มแย้มแจ่มใสในครอบครัว ในครอบครัวเรามีความสุข มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุขในครอบครัวนั้น อันนั้นคือบุญกุศล”

บุญกุศลมันเรื่องของนามธรรม คือเรื่องของหัวใจทั้งหมด แต่เรา ถ้าโลกเขามองกัน เขามองสิ่งที่ว่าผู้ที่มีบุญกุศลต้องมีสมบัติมาก มีความรู้มากอะไรมา ความรู้อันนั้นถ้าเป็นความรู้เฉยๆ ความรู้เบียดเบียนตนก็ได้ แต่ถ้ามีธรรมอยู่ในหัวใจนะ ความรู้นั้นจะเป็นประโยชน์ทั้งหมดเลย

เงินทองก็เหมือนกัน ถ้าคนๆ นั้นเป็นคนดี คนๆ นั้นเป็นคนบุญกุศลพาเกิด มีอำนาจวาสนาแล้วเขาร่ำรวยขึ้นมาด้วยอำนาจวาสนาของเขา เงินของเขาจะเป็นประโยชน์กับเขาเองด้วย จะเป็นประโยชน์กับสังคมด้วย ประโยชน์กับทุกๆ คนด้วย แต่ถ้าหัวใจมันไม่ดีซะอย่างเดียวนะ เงินทองมี

ขนาดไหน มันทำให้คนเสียคนเพราะเงินทองได้ เงินทองนี้ทำให้คนเสียคนได้นะ ฉะนั้นถ้าเราจะมีเงินทองก่อน เราต้องทำให้หัวใจนี้เป็นธรรมก่อน

“หัวใจเป็นธรรม” ถ้าหัวใจเป็นธรรมมันจะรักษาสิ่งนั้นได้ เป็นประโยชน์ของมัน เป็นประโยชน์แก่ของมัน อำนาจวาสนาเรามีอยู่ขนาดไหน เราใช้ประโยชน์ของเราได้ขนาดนั้น ประโยชน์ของเรา ประโยชน์ในการรักษาสมบัติของเรา นั้นเป็นสมบัติเครื่องอยู่อาศัย สมบัตินั้นเป็นสมบัติของโลกเขา ปฏิบัติเพื่อโลกเหมือนกัน เราปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติเราก็กทำเพื่อโลกนะ โดยที่เราไม่รู้เลยว่าอันนี้เป็นเพื่อธรรม

สมบัติธรรมมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง สมบัติธรรมเป็นสมบัติที่ว่า มันเป็นอาหารของใจ ไม่ใช่สมบัติโลก เราประพฤติปฏิบัติเราก็กไม่เข้าใจ มันก็เป็นประพฤติปฏิบัติแล้วก็เป็นสมบัติโลกเขา ความคิดไว้ใช้ความคิดใจ ใช้ความจินตนาการของเขาไป ความคิดของเราเป็นอย่างนั้นไป ความคิดของเราหมุนเวียนไป มันเป็นความคิดของโลก เห็นไหม ความคิดอย่างนี้เขาประกอบอาชีพ เขาก็ใช้ความคิดแบบนี้ ความคิดที่เขาใช้ประกอบอาชีพกันมันเป็นวิชาชีพ วิชาชีพมันอยู่ในบุคคลคนใด ถ้าไปอยู่ในบุคคลคนใด วิชาชีพนั้นก็เป็คุณประโยชน์กับโลก ถ้าอยู่กับคนไม่ดี เห็นไหม สรุปลงแล้วทุกอย่างมันลงที่ใจของคนดีและคนไม่ดีก่อน

คนดีขึ้นมา ประโยชน์ทุกอย่างในสมบัตินั้นก็จะเป็นของคนดี ถ้าคนไม่ดีสมบัติมันก็ไม่ดี แม้แต่ความคิดก็เหมือนกัน ถ้าความคิดอยู่กับคนดี ความคิดอันนั้นจะเป็นประโยชน์ ถ้าความคิดอยู่กับคนไม่ดี คนไม่ดีก็จะเป็นอย่างนั้นไป คนไม่ดีมันก็ต้องเห็นแก่ตัว ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ต้องทำลายคนอื่น นี่สมบัติของโลกเขา แล้วเราใช้สมบัติอย่างนั้นมาประพฤติปฏิบัติได้ไหม เราประพฤติปฏิบัติมันถึงเป็นโลก เป็นโลกเพราะเราไม่เข้าใจ เป็นโลกเพราะเราไม่รู้ไม่เข้าใจ พอไม่เข้าใจเราใช้ความปัญญาของเราไป เราว่าเราประพฤติปฏิบัติ เราก็กเวียนเป็นโลกไป นี่ประพฤติปฏิบัติเป็นสมบัติโลก มันก็เป็นสมบัติโลก

ถ้าเป็นสมบัติธรรม “สมบัติของธรรม” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพฤติปฏิบัติธรรม ก็ต้องหาสมบัติธรรม หาที่ไหนก่อน ไปศึกษาเล่าเรียนกับลัทธิต่างๆ มหาศาลเลย ที่ไหนเขาสอนก็ไปเรียนกับเขามาหมด เรียนกับเขาแล้วมันก็เป็นสมบัติโลกทั้งหมด เรื่องของโลกียะโลกิยารมณ์คือเรื่องของโลก มันเรื่องของธรรมไม่มี เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้

ขึ้นมา ต้องสยัมภูตรัฐได้ด้วยตัวเอง ขณะนั้นยังไม่มีธรรม ไม่มีธรรมคือไม่มีความเป็นจริง ไม่มีธรรมที่ชำระกิเลสได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียนกับเขาก็ไปเรียนเรื่องของโลก ปฏิบัติเรื่องของโลกก็เรียนกันเรื่องของโลกเขา เรียนเรื่องของโลก เรียนเรื่องของโลกก็ยะ เรื่องของการเกิดการตาย ทำดีได้ดี เราทำดีได้ดี ทำแล้วเกิดบนสวรรค์ ไปบนสวรรค์จริงๆ นะ จิตเราเป็นคนไปเกิด พอจิตเราไปเกิด จิตไม่เคยตาย เกิดบนสวรรค์ก็ได้ เกิดมาเป็นมนุษย์ก็ได้ เกิดเป็นเปรตก็ได้ เกิดเป็นอสุรกายก็ได้ ถ้าเราพูดถึงปัจจุสมุปบาทในเรื่องของภพชาติ ในการข้ามภพข้ามชาติ ข้าม ๓ ชาติมา ถึงสะสมเป็นนิสัยใจคอมา เป็นนิสัยใจคอด้วย เป็นอำนาจวาสนา

ถ้าเราเกิดมา คนเราเกิดมา ลูกเราเกิดมาหลายคน บางคนคนเดียวมีความคิดดีมาก มีความเห็นดีมาก แล้วคนๆ นี้ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ บางคนเขาความคิดเขาไม่ค่อยดีเลย ความคิด นี้มันสะสมมาอย่างนั้น ใจสะสมมาอย่างนั้น ถึงบุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตไป อดีตของใจที่เกิดดับนี้ไม่เคยมีต้นและไม่มียปลายนะ ไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วมันไปตามกระแสลมพัดของมันไป กระแสกรรมพัดไป พัดให้ใจดวงนี้หมุนเวียนไป ใจก็ต้องหมุนเวียนไปตามกระแสกรรมนั้น

แต่เราไม่ใช่กระแสกรรมพัดไป เราพยายามควบคุมกรรมด้วย ถ้าเราทำกรรมดี กรรมมันต้องพัดไปโดยธรรมชาติของมัน แต่เราคุมกรรม กรรมดีเราทำคุณงามความดี สะสมมา เราเชื่อเรื่องของโลก เกิดและตายในวัฏวน วัฏฏะนี้เป็นเรื่องโลกทั้งหมด การประพฤติปฏิบัติที่เป็นโลก มันก็ปฏิบัติ เราทำคุณงามความดี บุญกุศลต้องพาให้เกิดดี บุญกุศลทำให้ใจนี้มีความสุขก่อน ใจเรา จะมีความสุข มีความอิมใจของเรา ว่าเรามีที่พึ่งที่อาศัย คนเราจะออกจากบ้านไป เราต้องมีเงินมีทองไป เพื่อจะใช้เป็นเสบียงอาหารของเราไป เราออกจากบ้านเรามีเสบียงของเราไป

นี่ก็เหมือนกัน คนเราจะออกจากร่าง ดวงใจเวลาจิตจะออกจากร่าง มันตายไปออกจากร่างไป มันเอาอะไรเป็นเครื่องอยู่อาศัยของมันไป? มันต้องเอาบุญกุศลไปอย่างเดียว สมบัติในโลกนี้ หามาขนาดไหน ก็ต้องทิ้งไว้ในโลกนี้ เป็นสมบัติของลูกหลานไป หรือสมบัติของคนอื่นไป จะไม่สามารถหยิบฉวยติดมือไปได้เลยแม้แต่ชิ้นเดียว แต่คุณงามความดีที่การสะสมคุณงามความดี เราทำบุญกุศล บุญกุศลจะสะสมลงที่ใจ

“ความรู้ของใจ” ทำดีและทำชั่วทำที่ไหน เราซ่อนปิดกั้นตัวเองไม่ได้ หลอกตัวเองไม่ได้ เราทำบุญกุศลขนาดไหน มันจะสะสมลงที่ใจ ความรู้หรือไม่รู้ จำได้หรือจำไม่ได้ การแสดงออก จากใจ ใจนี้แสดงออกไปมันต้องสะสมลงมาที่นี้ เเสบียงอาหารอยู่ตรงนี้ไง บุญกุศลแนบไปกับใจ บุญกุศลกับใจนี้เป็นเนื้อเดียวกันแล้วแนบไปด้วยกัน มันจะเกิดบุญกุศล เกิดพาเกิด เกิดในสิ่งที่ดี ไป เราถึงว่าไม่ใช่ทำให้กระแสรวมพัดไปเฉยๆ เราสร้างคุณงามความดี กระแสรวม เราคุณกรรม ที่ทำดี ดีที่พาไปเกิดดี นี้โลกวิภูฏะ สิ่งที่เป็นวิภูฏะ ปฏิบัติดี ทำดีก็ยังไม่อยู่ในวิภูฏาน ปฏิบัติสมบัติโลก เขาก็เป็นสมบัติของใจเราด้วย ใจเราเป็นบุญกุศล แล้วก็หมุนเวียนของเราไป นี่มันเป็นอย่างนี้ โดยสัจจะความจริง

แล้วเพราะมีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงมากลี่ยกลายตรงนี้ให้เป็นเปิด ขึ้นมาไง ของลึกลับซับซ้อนที่มองไม่เห็น เปิดออกมาให้ดวงใจเห็นทั้งหมดเลย เปิดออกมาให้ พระพุทธเจ้าชี้บอกเลย ในพระไตรปิฎก สัตว์บางตัวมีทุกข์มากเพราะเหตุใด? อดีตชาติเคยทำอย่าง นั้น เคยทำอย่างนั้น เพราะทำกรรมอันนั้นมาถึงได้สะสมมา ถึงได้มาเป็นอย่างนี้ มีมาใน พระไตรปิฎกก็มีอย่างนั้น แล้วเราถ้าเราเชื่ออย่างนั้นมา มันจะทุกข์จะยากในชีวิตปัจจุบันเรา เรา สะสมมา เราสร้างมาเอง ชีวิตปัจจุบันนี้จะทุกข์ยากบ้าง ยอมรับ

ถ้าเรายอมรับว่ามันเป็นเพราะเราสะสมมา เราสร้างของเรามา มันมีแก้ใจใจ ถ้าเราไม่ ยอมรับ กรรมมันให้ผลอย่างนี้ แล้วเราปฏิเสธกรรม เราปฏิเสธความเป็นไปของชีวิต มันก็ทำให้เรา เตื่อร้อน เรายอมรับไม่ได้ เราทำคุณงามความดี ความดีต้องให้ผลเรา ถ้าเราทำไม่ชาติใดก็ชาติ หนึ่ง เราต้องเคยทำสิ่งนั้นมา มันถึงจะให้ผลมาเป็นอย่างนี้ นี่เรื่องของศาสนานี้เป็นเรื่องของเหตุ และผล อริยสัจยังเป็นเหตุผลที่ลึกซึ้งเข้าไปในหัวใจ เหตุผลของนามธรรมที่ยกออกมา เปิดจาก ของนามธรรมมาให้ป็นรูปธรรม ให้จับต้องได้เลย

ความลึกลับซับซ้อนของใจ มันถึงแก้ใจ ถึงว่าเป็นสมบัติธรรมใจ ถ้าจะทำสมบัติธรรมให้ เป็นประโยชน์ สมบัติที่เป็นธรรม หัวใจถ้าคิดเป็นโลกมันเป็นเรื่องของโลกแล้ววนอยู่ในโลกนี้ คิดถึงลูกถึงหลาน คิดถึงใครแล้วแต่ มันก็คิดถึงเรื่องของโลก แล้วมันก็วนเวียนไปในโลก แล้วก็ กลิ่นกินเวลาไป กลางวัน เช้า มีด กลางวัน แล้วค่ำ มีดค่ำ เวลามันก็กินชีวิตนี้ไป เราจะคิดข้างนอก คิดข้างในมันก็เป็นเวลาต้องกลืนชีวิตนี้ไปโดยธรรมชาติของมัน

แต่หัวใจมันสามารถแยกเป็นโลกก็ได้ แยกเป็นธรรมก็ได้

ถ้าหัวใจนี้แยกเป็นธรรมได้ “แยกเป็นธรรม” ถ้าเป็นธรรม พระสารีบุตร พระอัครสาวก ต่างๆ เดินตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนถึงทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แยกออกมาเป็นธรรมทั้งแท่ง ธรรมทั้งหัวใจนั้นเป็นธรรมทั้งหมดเลย นี่เป็นความสุข ธรรมทั้งแท่ง หมายถึงชีวิตนี้ไม่มีการเกิดและไม่มีการตาย มีแต่ความสุขล้วนๆ ใจ

เรื่องของโลกเรารักหา เราหาได้แล้วเราก็ต้องทิ้งไว้เป็นสมบัติของโลกเขา แล้วถ้าเราเอาสมบัตินั้นเป็นประโยชน์กับเรา มันจะเป็นประโยชน์กับเราตรงที่เราทำประโยชน์นั้น ถ้าเราไม่ใช่เอาสมบัตินั้นทำประโยชน์กับเรา สมบัตินี้เป็นเรื่องของโลกทั้งหมดเลย แล้วถ้าสมบัตินั้นทำลายตัวเอง ก็สมบัตินั้นจะทำลายตัวเอง

มีในพระไตรปิฎกมากมายเลยที่ว่าสมบัติที่หาสมบัติไว้แล้วตระหนี่ แล้วกลับมาเกิดเป็นสัตว์เป็นอะไรมาเผ่าทรัพย์สมบัติของตัวเอง สมบัติของตัวเองให้โทษตนขนาดนั้น ไม่ใช่ให้โทษ ให้คุณงามความดีกับตัวเอง ให้โทษกับตัวเองเพราะตัวเองไม่รู้จักใช้มัน เพราะตัวเองไม่เข้าไปพยายามทำหัวใจของเรา

มันน่าคิดมากกว่าคนเรามีใจ ใจประเสริฐที่สุด ใจนี้เป็นภาษาของใส่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีเลยนะ ผู้พระไตรปิฎกเป็นหนังสือที่พิมพ์ไว้ก็เป็นกระดาษกับตัวหมึกที่พิมพ์กัน เพราะผู้พระไตรปิฎกไม่รู้รสชาติของศาสนาหรือกระดาษหนังสือในพระไตรปิฎกจะรู้รสชาติของศาสนาไหม? ไม่รู้ แต่หัวใจของสัตว์โลกนี้รู้ รู้ความสุข-ความทุกข์ หัวใจของสัตว์โลก รู้ หัวใจของสัตว์โลก

ถ้าเรียนหรือศึกษาศาสนาเข้าไปมันจะซึ่งเข้าไป แล้วมันจะว่าสิ่งนี้มีอยู่ได้อย่างไร มันจะไม่เข้าใจ เริ่มต้นมันจะเริ่มไม่เข้าใจ ถ้าไม่เข้าใจ แล้วพอเข้าใจสิ่งนั้นนะ สิ่งนี้มันประเสริฐมาก แล้วมันมีอยู่ได้อย่างไร? มีสิ มีเพราะเรามีวาสนา เราถึงได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา และครูบาอาจารย์ในภาคปฏิบัติกำลังสอนเรื่องการประพฤติปฏิบัติของเราอยู่ สอนในการประพฤติปฏิบัติ ชี้นำทางใจ เพราะอะไร เพราะพระไตรปิฎกเป็นศาสดาแทนเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเป็นศาสดาของพวกเรา ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของสัตว์โลกทั้งหมด เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระอานนท์ไว้ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว พวกเราจะแลเป็นที่พึ่ง ธรรมและวินัยนี้เป็นที่พึ่ง แล้วธรรมและวินัยก็ตรัสไว้ถูกต้อง พระไตรปิฎกถูกต้อง หนังสือที่พิมพ์ไว้นั้นถูกต้อง แต่เวลาเรา

ศึกษานี้สิ เราศึกษานี้กิเลสเรามันปฏิเสธ กิเลสเรามันผลักไส กิเลสเรามันอ่านความหมายอันนั้นไม่
ออกใจ เราตีความเข้าข้างตัวเองใจ เราตีความเข้าข้างกิเลส แต่พอเราทำเข้าไปแล้ว พอปฏิบัติเข้าไป
แล้ว สิ่งนี้มีหนอ มีหนอ เพราะว่ามันรู้ซึ่งเข้าไปใจ ความรู้ซึ่งเข้าไป มันจะดุคดึ่มกับใจ นี่หัวใจ
ประเสริฐ ประเสริฐอย่างนั้น ประเสริฐ

เวลาทุกข์ร้อนมันก็ทุกข์ร้อนมาก เวลามันจะเข้าใจเรื่องสังขาร มันเข้าใจของมัน เข้าใจนะ
เข้าใจแล้วมีความดุคดึ่มถึงได้เริ่มมาประพฤติปฏิบัติ เราออกจากบ้านจากเรือนมานี้ ทุกข์ยากมา
ทำไม มาออกจากบ้านจากเรือนมา มาทุกข์ยากมา มาเพื่อเอาบุญกุศล มาฟังธรรม

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เราศึกษามาแล้ว เราศึกษามา สิ่งใดที่ไม่เคย
ได้ยินได้ฟัง เราได้ยินได้ฟังธรรมนั้น สิ่งใดที่เคยได้ยินได้ฟังแล้วก็ตอกย้ำให้มันชัดเจนขึ้นไป เห็น
ใหม่ แก่ความลึกลับสงสัยของตัว สุดท้ายสุดๆ ก็ว่า ทำให้จิตนี้ผ่องแผ้ว จิตของเราสว่างผ่องแผ้ว
เข้าใจหมด บุญกุศลอันประเสริฐอันนี้ ฟังธรรมเพื่อเหตุนี้

เรามาฟังธรรมก็เพื่อบุญกุศลของเรา นี้บุญกุศลของเราที่ว่าธรรมะ “ให้ธรรมเป็นทานนี้
ประเสริฐที่สุด” เพราะอะไร เพราะวิชากรรมมันสามารถทำให้คนเป็นคนดีได้ ทฤษฎี คำสั่งสอนของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถมาบังคับใจของเราได้ “ศีล สมาธิ ปัญญา” เราขึ้นมาเข้าก็
มา ทาน ศีล ภาวนา มีทานก่อน ทานทำใจ ทำใจของตัวให้ควรแก่การงาน เราอยากทำบุญกุศล ใจ
คิดถึงพระตลอด ใจเริ่มสัมผัสกับความบุญกุศลของตัวเอง นี่ทาน ให้ทาน มีศีล ศีลเป็นเครื่องปกติ
ของใจ บังคับใจไว้ไม่ให้ไปตามความคิดของมัน เวลาเราคิดขึ้นมา มโนกรรมมันเกิด คิดคิดก็ได้ คิด
ชั่วก็ได้ คิดชั่วนั้นนะผิดศีล ผิดในมโนกรรมใจ

เลี้ยงชีพชีวิตชอบ เลี้ยงชีวิตไม่ชอบ แล้วเลี้ยงชีวิตชอบ ทางโลกเขาบอกว่า เลี้ยงชีวิตชอบ
สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ การประกอบอาชีพชอบ คือการทำตามถูกต้องชอบ แต่ในการ
ประพฤติปฏิบัติ เลี้ยงอาชีพชอบ ความคิดนี้ผิดศีล ผิดธรรม ผิดมโนใจ ผิดมโนกรรมเกิดขึ้น เลี้ยง
ชีวิตผิด ถ้ามันเลี้ยงชีวิตชอบละ คิดคุณงามความดีใจ นี้ใจกินอารมณ์เป็นอาหาร พอกินอารมณ์ มัน
ก็พุ่งชานไปตามสาขาของมัน สิ่งที่มันพุ่งชานไป มันได้กินเหยื่อเข้าไปแล้ว แล้วเบ็ดมันเกี่ยว
เกี่ยวปากของใจ แล้วใจมันคืน พอยิ่งคืนมันยิ่งเจ็บ มันยิ่งคืนรณความคิดอันนั้นมันยิ่งเจ็บ นี่มันกิน
เหยื่อ มันคิดว่าเป็นอาหารของมัน แล้วมันก็จับเหยื่อนั้น พองับเหยื่อนั้นมันก็คืนรณ พอคืนรณมันก็
อยู่ในหัวใจ

ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีปัญหา มันก็เกาะเกี่ยวอันนี้ออก มีศีลก็พยายาม ศีลนี้ทำให้ใจให้ปกติ ไม่ให้คิดออกไปข้างนอก ทำให้ควรแก่การงาน แล้วเราประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาญาณไง ปัญญาในการหยั่งรู้ไง ปัญญาในการแทงตลอดไง ปัญญาของเราปัญญาของโลก ปัญญาความคิดของเรา ปัญญาเอาตัวรอด ปัญญาเอาตัวรอดในโลกนะไม่ใช่เอาตัวรอดในธรรม เอาตัวรอดในโลก เห็นไหม เรื่องของโลก เรื่องของการงาน เรื่องของการเป็นอยู่ที่เราช่วยเหลือกันได้ คนๆ หนึ่งทำงานไม่เสร็จ ลูกมาทำต่อก็ได้ ทำงานในชีวิตจริงในการประกอบอาชีพ ใครทำแทนกันก็ได้ เห็นไหม เรื่องของโลกเขา

แต่เรื่องของธรรม เป็นไปไม่ได้เลย ความลึกลับลึกลับของใจก็คือความลึกลับลึกลับของใจ ความนิรันดรธรรมที่เกิดขึ้นในหัวใจก็เป็นของใจดวงไหนก็เป็นของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเป็นคนปลดปล่อยความคิดของตัวเองออกจากใจเท่านั้น นี่เป็นความปลดปล่อยความลึกลับลึกลับ แล้วเราว่าทำความเข้าใจ เราทำความเข้าใจนี่เป็นเรื่องของโลก เพราะความเข้าใจแล้วเราถึงเริ่มมีการประพฤติปฏิบัติ เหมือนกับเราอ่านฉลากยา เราจะกินยา เราอ่านฉลากยา ยานี้แก้โรคนั้น พอเราอ่านฉลากยาแล้วเราก็กินยานั้นดื่มเข้าไป ยานั้นเข้าไปชำระโรคให้มันจะหายออกไป เรื่องของธรรม เป็นแบบนี้

การเข้าใจตามสัจธรรมความจริงนี่เป็นความเข้าใจ ความเข้าใจเรื่องโลกๆ ความเข้าใจแล้วมันเริ่มเป็นต้นประพัตติให้เรามีศรัทธาขึ้นมา มีศรัทธาก็มีความเพียรขึ้นมา ความเพียรเพราะกิเลส นี่มันเป็นเนื้อ มันอยู่กับใจ มันเป็นเรื่องของใจ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา อวิชชา นี อวิชชาควบคุมจิต แล้วพวจิตมาเกิดในสัตว์โลกนี้ไง สิ่งที่เกิดตาย เกิดตายนี้เพราะความมันไม่รู้เรื่อง มันไม่รู้ มันมีติดบอดนะ มีติดบอดในตัวมันเอง แต่มันสว่างออกมาจากข้างนอก สว่างออกมาเรื่อยเห็นข้างนอกได้ มันปิดตัวมันเอง ปิดกั้นหัวใจไว้ แต่รับรู้สิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย ไปเกิดเป็นใคร ไปเกิดเป็นลูกใคร ไปเกิดเป็นหลานใคร เกิด ฐ เกิดแล้วต้องประกอบอาชีพอะไร ฐ แต่ตัวมันเองมันไม่รู้

เราถามตัวเองสิว่าเราเป็นใคร เราถามตัวเอง เราเป็นลูกใคร เราเป็นลูกของใคร เราเป็นเครือญาติใคร นี่เราตอบถูก แต่เราถามว่า เราคือใครสิ ตอบไม่ได้หรอก ไม่เคยเห็น ทุกคนไม่เคยเห็นเรา ทุกคนไม่รู้จักเรา เราคือใคร? เราเป็นนาย ก นาย ข นายอะไรก็แล้วแต่ นั่นสมมุติขึ้นมาเฉยๆ เราไม่มี เราไม่มีหรอก เพราะว่าความไม่รู้ทำให้เรามาเกิด ธรรมนี้ถ้าจะประพฤติปฏิบัติธรรม ถึงต้องทำความเข้าใจ ทำความสงบของใจเข้ามา สิ่งที่จะทำให้ใจสงบเข้ามา เริ่มต้นให้รู้จักตัวตน ใจ เพราะเราไม่รู้ เราถึงทำอะไรไม่ได้เลย เราทำอะไร ไปก็เป็นเรื่องของโลกๆ

เรื่องของโลก คือการเกาะเกี่ยว เรื่องของโลก คือความพัวพัน เรื่องของโลก คือความผูกมัด ใจ คำว่า “ทำเพื่อโลก” คือความผูกมัดให้หัวใจนี้มันรั้งอยู่กับในเรื่องของโลกเขา รั้งอยู่กับความคิด โดยธรรมชาติของมัน มันไม่เป็นอิสระออกไปได้ใจ คำว่า “โลกๆ” คือมันผูกใจ ผูกใจผูกกับความรูสึกทั้งหมด แล้วเหนียวรั้งเราเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วก็เจ็บปวด นี่เหยื่อ เหยื่อที่ว่าใจมันกินเหยื่อแล้วก็เจ็บปวด เจ็บปวดเพราะมันไม่ถูกใจตัวเอง เจ็บปวดเพราะมันไม่สมความมุ่งหมายของเรา เจ็บปวดเพราะว่าเราต้องการให้เป็นอย่างนั้น แล้วมันเป็นฝ่ายตรงข้ามไป มันไม่สมใจเราสักอย่างหนึ่ง...มันไม่สมใจหรอก เพราะมันไม่เป็นอยู่ในอำนาจของเรา มันเป็นไปในอำนาจของมัน ทั้งนั้นนะ นี่คำว่า “โลก” โลกเป็นอย่างนั้น

ถ้าเป็นคำว่า “ธรรม” ทำใจให้สงบ พยายามทำใจให้สงบ สิ่งที่ใจกินเหยื่อ กินอารมณ์อยู่นี้ มันเป็นเรื่องของโลกเขา มันเกิดดับๆ มันไม่เป็นประโยชน์ออกมา ถึงให้กำหนด พุทโธๆ คำบริกรรมว่า “พุทโธๆ” นี่เป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นกรรมฐาน ๔๐ ห้องที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ให้สัตว์โลก ให้พวกเราผู้ปฏิบัติ ได้เอานี้เป็นอาหารของใจ ถ้าเรากำหนด พุทโธๆ ให้ใจมันเป็นพุทโธขึ้นมา ใจมันจะเป็นพุทโธๆ ถ้าเหตุมันพอ มันจะอึดเต็มของมัน

การอึดเต็มในพุทโธ กับอารมณ์โลก เราคิดไปนี่มันสืบทอด มันหมุนเวียนไป สืบทอดไป แล้วมันก็เปลี่ยนเรื่องไปเรื่อย หมุนเวียนไปเรื่อย มันไม่เคยอึด ไม่เคยพอ มันพร่องอยู่เป็นนิจ ความพร่องอยู่เป็นนิจ เห็นไหม ขวดน้ำ น้ำครึ่งขวดเขย่าเสียงดังมาก ถ้าขวดน้ำนั้นเต็มเขย่าจะเสียงไม่ดัง เพราะขวดน้ำนั้นเต็ม ถ้าหัวใจเต็มแล้วเขย่าไม่ดัง มันก็อึดพอในตัวมันเอง ใอนี้หัวใจมันพร่องหัวใจพร่องด้วย แล้วก็เสพอารมณ์กิน กลืนกินความคิดตัวเองตลอดเวลา แล้วก็ไม่ว่าอันนี้เป็นความเร่าร้อนนะ เห็นไหม มันไม่เข้าใจ มันถึงต้องใช้ชีวิตไป แบบนั้น

แต่ในเมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า พุทธานุสสติ เป็นอาหารของใจ เป็นคำบริกรรมให้ใจดื่มกินพุทโธๆ นี้ ธรรมานุสสติคือ ธรรมโม สังโฆ มรณัสสติ ความระลึกถึงความตาย ให้มันยก ให้มันสยองใจ ว่าเราต้องตายเป็นธรรมดา มันจะเห่อเหิมไปทำไม เห่อเหิมกับภพชาติไป มันจะเห่อเหิมไปไหน ไม่มีวันตายหรอกคน คนเรามันต้องตาย กำหนดความตายเป็นอารมณ์ นี่กินอาหารอย่างนี้เป็นอาหารอย่างนี้ ให้ใจได้ดื่มกินอาหารแบบนี้ เพราะมันกินอาหารแบบนี้บ่อยเข้าๆ มันจะสงบตัวลงมาได้ ความสงบของใจ ใจต้องทำความสงบเข้ามา นั่นนะ มันจะเข้าเริ่มถึงปฏิบัติเพื่อเป็นธรรมใจ

สมบัติโลกกับสมบัติธรรม ถ้าสมบัติธรรมมันจะเกิด มันจะเกิดจากตรงนี้ก่อน ปากทางการเดินเข้าหาสมบัติธรรม ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามาได้ เราจะเลี้ยวเข้าหาธรรมะได้ ถ้าเราทำความสงบของใจไม่ได้ มันเป็นโลกอยู่วันยังค่ำ ทำขนาดไหนมันก็เป็นโลกไปหมด แล้วมันก็เดือดร้อนด้วย แต่ถ้าเป็นธรรมขึ้นมานี้อิ่มตัวแล้วมีความสุข มันจะมีความสุขในหัวใจนะ ใจมีความสงบ แล้วมันจะมีความสุขของมันพร้อมในความสุขนั้น จิตมันจะมีความสุขของมัน

ถ้าเราคนไม่เคยปฏิบัติเจอสัจธรรมเข้าไป มันจะพอใจ สิ่งที่มันพอใจ มันพอใจมันจะอยู่ตรงนั้น คิดว่าอันนี้เป็นผลเลิศในทางศาสนาไป ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในศาสนาคือความสงบของใจ พอใจสงบขึ้นมา มันอิ่มเต็มขึ้นมา มันก็อยู่อิ่มเต็มอยู่อย่างนั้น เสวยอารมณ์อยู่อย่างนั้น สรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดคงที่ ชีวิตเราเกิดมาต้องแก่เฒ่าเป็นธรรมดา ของเราหามาได้ขนาดไหนก็แล้วแต่ สิ่งนั้นต้องแปรสภาพทั้งหมด สิ่งข้างนอกที่แปรสภาพ มันเป็นวัตถุยังแปรสภาพได้ แล้วอารมณ์ของเราที่มันตั้งมั่น ทำไมมันไม่แปรสภาพล่ะ? สิ่งที่ตั้งมั่น อารมณ์ของเรามันต้องแปรสภาพตลอดเวลา

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับไปเป็นธรรมดา เห็นไหม มันเป็นโดยธรรมชาติของมัน สัพเพ ธมฺมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายนั้นเป็นอนัตตาทั้งหมด แต่เราก็ไม่รู้ พอเราไม่รู้ เราไปเจอความสงบเข้าไป เราก็ไปเกาะเกี่ยวความสงบนั้น พอใจกับความสงบนั้น ไม่สามารถใช้ความสงบนั้นเป็นประโยชน์ขึ้นมาได้ไง ถ้าเราจะใช้ความสงบนั้นเป็นประโยชน์ขึ้นมา พอมันสงบขึ้นมา มันควรแก่การงาน คนเร่อิ่มเต็มแล้ว คนนอนหลับขึ้นมาควรสดชื่น ออกจากพักผ่อนมาจะทำงานอะไร มันจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา

แต่คนเรากำลังหิวโหย คนกำลังอ่อนเพลีย บังคับให้ทำงาน มันทำงาน มันถ้าจำเป็นบังคับต้องทำ เรื่องของโลกเขา ถ้าใจโลกเขาเป็นอย่างนั้นนะ มันหิวโหยด้วย แล้วมันขอกใจของมันด้วย แล้วบังคับมันทำงาน มันก็เป็นงานอยู่อย่างนั้นนะ มันไม่เป็งานเป็นประโยชน์ขึ้นมา แต่ถ้ามันอิ่มเต็มขึ้นมา คนสดชื่นออกทำงาน แต่มันไม่ทำเพราะอะไร เพราะมันนอนอยู่ในความสงบนั้น ความสงบของใจมันสงบอยู่อย่างนั้น นั่นนะ แล้วมันก็เสื่อมสภาพไป พอมันเสื่อมสภาพไป มันถึงหลุดมือออกไป

คนเรามาสดชื่นขึ้นมาแล้ว มันก็ไม่อยู่ตลอดไปหรอก พอมันหิวมันกระหายขึ้นมาจะเสียดายว่า เร่อิ่มเต็ม ขณะที่เร่อิ่มเต็ม ทำไมเราไม่ทำประโยชน์กับมัน เหมือนกับเรามีต้นทุนอยู่

ทุนนี้ถ้าเราไปประกอบการค้ามันก็จะเป็นการกำไรขึ้นมาเป็นกับเรา ถ้าทุนเราใช้ทุนหมดไปแล้ว ทุนหมดไป เราต้องหาทุนใหม่ สัมมาสมาธินี้เป็นบาทฐาน สมถกรรมฐานนี้เป็นพื้นฐานเลย เป็นพื้นฐานของการทำวิปัสสนา ถ้าไม่มีพื้นฐานของสมถะเป็นกรรมฐาน ทำอย่างไรก็เรื่องของโลก โลกล้วนๆ โลกทั้งหมด เพราะมันเป็นความ คนหิวกระหาย คนอ่อนเพลียทำงานอยู่ มันจะเป็นอย่างนั้น ถ้าอิมเต็มขึ้นมา มันควรมันเป็นงาน ถ้าอิมเต็มขึ้นมามันถึงจะเป็นวิปัสสนา

สิ่งที่วิปัสสนา นี้สมบัติธรรม สมบัติธรรมจะเข้ากับดวงใจไหน ดวงใจนั้นต้องสังเกตใจของตัวเอง ให้ใจของตัวเองพิจารณาภายนอก หรือภายใน ภายนอกและถ้าไม่เห็นภายใน ไม่เห็นภายในให้ดูภายนอกเข้ามาก่อน ดูภายนอกย้อนเข้ามาจนมาเป็นภายใน ดูภายนอกนะ ภายนอกสรรพสิ่งเรื่องของกายเขา มันสอดสังเวชเข้ามา นี่มันเป็นเครื่องปฐนหมายป้ายทาง เพื่อเข้าไปเห็นภายในของเรา ตัวตนความยึดมั่นถือมั่นของสัตว์โลกนี้มันอยู่ที่ไหน มันอยู่ที่เพราะว่ามีเรา ใจกับเรานี้เป็นอันเดียวกัน

ความเป็นตัวตน ความยึดมั่นถือมั่น ให้เราเป็นความทุกข์ยากเกิดจากตรงนี้ เกิดจากพอเราไม่รู้จักตัวตน เราไม่รู้จักเรา พอเราไม่รู้จักเรา เราก็เป็นขี้ข้าของความคิดของเรา แล้วก็ผ่นออกไปหาแต่เหยื่อ กินแต่เหยื่อ กินแต่สรรพสิ่ง เอาแต่ทำงาน แต่งานที่ไม่เป็นประโยชน์กับตัวเอง มันเป็นงานของโลกเขา งานของสัตว์โลก งานของการเกิดการตาย

เราเกิดตายแน่นอนอยู่แล้ว ๑.

๒. เราทำคุณงามความดีแล้วมันถึงจะไปเกิดเป็นบุญกุศล ถ้าเราทำชั่วขึ้นมา มันก็จะไปเกิดเป็นทุกข์ เป็นอกุศล นี้ ๒.

๓. ทำใจของเราขึ้นมา ใจของเราจนสามารถไม่เกิดไม่ตายได้ การจะไม่เกิดไม่ตายได้ มันต้องผ่านด่านตรงนี้ก่อน ผ่านด่านแรกเข้าไป ผ่านด่านที่ว่าเป็นตัวตนของเราเข้ามา ใจนี้เป็นตัวตน

สิ่งที่ตัวตน มันก็ต้องยึดมั่นถือมั่น มันยึดตัวมันเอง ยึดตัวมันเองเพราะมันไม่รู้ เพราะมันไม่รู้ว่สิ่งใดเป็นมัน สิ่งใดไม่เป็นมัน นี่มันถึงต้องเอาหัวใจ หัวใจที่ว่ามันสงบ มันมีความรู้สึก สิ่งนั้นทำงาน งานนั้นถึงเป็นงานของกรรมใจ งานของกรรมใช้ใจทำ งานของกรรมใช้ความรู้สึก ใช้หัวใจ ใช้สัมมาสมาธิ ใช้มรรคอริยสังขัง ความเป็นมรรค งานของใจเกิดขึ้นมา ภาวนามยปัญญา จะเกิดขึ้น เพราะงานของใจก้าวเดินออกไป ไม่ใช่ใช้มือ ไม่ใช่ใช้สายตา ใช้ทุกอย่างทำไม่ได้เลย

มันจะเป็นเรื่องของกรรม เรื่องของหัวใจ เรื่องของมรรคที่เกิดขึ้น แล้วมรรคมันจะเกิดตรงไหน มรรคจะเกิดขึ้นมา มันต้องเห็นกาย ภายจากภายใน

ถ้าเห็นกายหรือจิต หรือกาย หรือใจภายใน มันก็จะป็นมรรคขึ้นมาเพราะอะไร เพราะงาน มันอยู่ตรงนั้น อยู่ตรงนั้นเพราะใจมันติด ติดตรงนั้น ใจของสัตว์โลกนี้ติดในร่างกายของเรา ก่อนติดร่างกาย หลงในร่างกายว่าทุกอย่างป็นของเราใจ ตัวตนเกิดเพราะสรรพสิ่งนี้ป็นเรา พอสิ่งนี้ป็นเรามันก็ยึดเรา เสร็จแล้วก็ยึดข้างนอกออกไป พอยึดข้างนอกออกไปมันก็เอาความเร่าร้อนมาให้ใจ เอาแต่ความเร่าร้อนมาให้กับความยึดมั่นถือมั่นของตน ใจนี้ยึดมั่นถือมั่น มันก็ออกไปข้างนอก ออกไปข้างนอก ตัวเองปิดตาตัวเองเหมือนคนมิดบอด เหมือนคนตาบอด แล้วเดินไปบนถนน มันก็ต้องชนกับรถ ชนกับทุกๆ อย่างซะใหม่ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจมิดบอด หัวใจไม่รู้จักตน ไม่รู้จักเรา ไม่รู้จักอะไรทั้งสิ้นเลย แล้วก็ออกไปยังโลก นี้ความไม่รู้ของมัน

แล้วเราวิปัสสนาเข้ามาเรื่องของกาย กายนี้มันป็นอนิจจัง กายนี้มันป็นอนัตตา มันเกิดดับเดี๋ยวนี้ เกิดดับขณะที่ใจสงบนะ ถ้าใจของเราสงบขึ้นมามันจะเกิดป็นงาน งานมันจะทำตัวทำงานเร็วมาก มันจะแปรสภาพให้เห็นเดี๋ยวนี้ นี้ความรู้ของเราในการศึกษาธรรมะ ที่ว่าธรรม และวินัยป็นศาสดาของเรา ในพระไตรปิฎก อ่านก็อ่านตรงนี้ ทุกคนอ่านเหมือนกันหมดเลย แล้วก็ทุกคนว่าเข้าใจ อันนี้มันป็นความเข้าใจโดยสัญญา

วิชาชีพ วิชาโลก วิชาฮีม สมบัติฮีมของผู้อื่นมา ธรรมะขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ชอบ ชอบโดยความเป็นจริงเลยว่าร่างกายนี้ไม่ใช่เรา ร่างกายนี้แปรสภาพ สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา แม้แต่ใดๆ ในโลกนี้ แม้แต่หัวใจนะ ถ้ามันยังเสวยอารมณ์อยู่ ไม่ใช่เรา แต่ถ้ามันสงบนิ่ง หรือว่ามันปล่อยวางกิเลสทั้งหมดแล้วมันถึงจะป็นเรา

แต่ตอนนี้กำลังไม่พอมันก็โดนสิ่งนั้นผลักไสไป ผลักไสไปคือว่ามันสู้ไม่ได้ งานนั้นไม่ป็นงานขึ้นมา ถ้างานนั้นป็นงานขึ้นมาต้องสมาธิพอ สมาธิพอนี้กำหนดกายได้ แล้วกำหนดกายให้แปรสภาพ มันจะแปรสภาพให้เห็น แปรสภาพนะ ป็นปฏิภาคะ แยกส่วนของกายออกจากกัน แยกส่วนของกาย กายจะแปรสภาพไป นี้พอแปรสภาพไปมันเห็นว่า “เฮ้ย! มันแปรสภาพนี้ มันไม่จริง” มันไม่ใช่ของเราหรอก มันหลุดมือไป เหมือนกับสมบัติอยู่ในมือเรา แล้วหลุดจากมือเราไป มันจะเริ่มอะใจใจ “หา! ป็นอย่างนี้หรือ ร่างกายกับหัวใจที่อยู่ด้วยกันมันป็นอย่างนี้หรือ” พอป็นอย่างนี้มันก็ปล่อย

พอปล่อย มันจะวาง ปล่อยวาง ปล่อยๆ มันไม่ขาด เพราะอะไร เพราะแก่นของกิเลส เราต้องพิจารณาซ้ำ ซ้ำเข้าไปอย่างนี้ กลับเข้าไปจับกายขึ้นมาพิจารณาซ้ำ ซ้ำอยู่ตรงนั้น ทำอยู่อย่างนี้ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันจะมีแพ้มิชนะ คำว่า “ชนะ” หมายถึงว่ากำลังของสมาธิพอ กำลังสมาธิพอปัญญาของมันพอมันจะหมุน หมุนออกไป มันจะปล่อยวางออกไป

เหมือนกับของที่หลุดจากมือเราไป สมบัติอยู่ในมือเรา แล้วหลุดจากมือเราไป เราเข้าใจว่าสมบัติใจ เข้าใจว่านี่เพชรนิลจินดาที่เป็นของๆ เรา แต่มันก็แปรสภาพเหมือนกับว่ามันไม่ใช่ของเรา มันต้องเสื่อมสภาพไป มันหมดคุณค่า มันเสื่อมสภาพจากอยู่คามือเราอย่างนี้ มันเสื่อมสภาพไป เสื่อมสภาพไป เหมือนกับเพชรปลอม เพชรนิลจินดาที่เป็นของปลอม ไม่ใช่ของจริงนี่นา เห็นไหม ถ้ารู้ว่าเป็นของปลอม ไม่ใช่จริง ถ้าเป็นของปลอม มันไม่ใช่ของจริง มันต้องทิ้ง

ถ้าความสลดทิ้งใจ ถ้าสลดทิ้งออกไป ทิ้งออกไปใจมันก็หลุดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิตจะแยกออกจากกัน สิ่งที่แยกออกจากกันนั้นนะ สังโยชน์มันจะขาดออกไปจากใจ นั้นนะ ความเป็นตัวตนของใจขาดออกไป มันจะเว้งว่าง มันจะมีความสุขมาก นี่สมบัติธรรม สมบัติที่จะเป็นธรรมของใจ ไม่ใช่ตัวตน ใจนี้ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนอยู่แล้ว ใจนี้เป็นใจ แล้วกายก็เป็นกาย สักแต่ว่าอยู่ด้วยกันเฉยๆ กายกับใจนี้เป็นเครื่องอยู่อาศัยด้วยกัน แต่ไม่ใช่อันเดียวกัน ไม่ใช่ สิ่งที่ว่าเมื่อก่อนนี้เป็นเนื้อเดียวกัน เดียวนี้ไม่ใช่แล้ว กายเป็นกาย ใจเป็นใจ แยกออกจากกัน

แล้วความที่จะเป็นธรรมสูงขึ้นไป ถ้าเป็นธรรม “สมบัติธรรม” ธรรมโดยเนื้อหาสาระ ธรรมที่ความเป็นจริงมันจะมีมากกว่านี้ ก็ต้องยกขึ้นวิปัสสนาต่อไปเรื่อย ความที่จะยกขึ้นวิปัสสนา มันต้องมีความสงบของใจเพิ่มขึ้นไป ความสงบของใจที่จะเพิ่มขึ้นไป ต้องทำความสงบของใจขึ้นมาอีก แล้วยกขึ้นวิปัสสนากาย ถ้าเห็นกายมันจะแยกออก กายเป็นกาย น้ำเป็นน้ำ ดินเป็นดิน ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ แยกอยู่อย่างนั้นๆ เหมือนกัน ถ้าพิจารณาจิตมันก็แยกออกจากกัน กายกับจิต แยกออกจากกัน พอแยกออกจากกันนะ อุปาทานของใจ ใจนี้เป็นอุปาทาน ละกายมาแล้วแต่มันยังมีอุปาทานอยู่

สิ่งที่มีอุปาทานอยู่ อุปาทานของใจที่มันยังอุปาทานในกาย มันจะเว้งว่างออกไป โลกนี้ราบ เป็นหน้ากลอง โลกนี้ไม่มีเลย ใจนี้หลุดออกไปจากโลก ถ้ารวมใหญ่เป็นอย่างนี้ “จิตรวม” ถ้าพิจารณามันปล่อย ปล่อยวางเหมือนรวมใหญ่ แต่มันคนละอย่าง รวมใหญ่เป็นรวมใหญ่ แต่อันนี้มันวิปัสสนาแล้วมันฆ่ากิเลส มันปล่อยวางกิเลส กิเลสปล่อยวางออกไปจากใจ เว้งว่างออกหมด

เลย นี่ตรงนี้ทำให้ติด ทุกสรรพสิ่งจะติดอยู่ตรงนี้ เพราะอะไร เพราะกายกับจิตแยกออกมา แยกจากกันออกมา สัมมาสมาธิเป็นสติ-เป็นปัญญา แต่ถ้าเดินต่อไปมันต้องใช้มหาสติ-มหาปัญญา ต้องเป็นมหาสติ-มหาปัญญา งานที่งานเป็นธรรม

สิ่งที่ เป็นธรรม เวลาความเป็นธรรมที่งานเป็นธรรม เวลาทำขึ้นมาเขาต้องใช้ชีวิตทั้งชีวิตใน ความมูมานะของใจ ใจเป็นเอกนะ เราถ้าพูดถึงนรกสวรรค์ เราแทบไม่เชื่อว่านรกสวรรค์นี้มีจริง หรือไม่มีจริง แต่การประพฤติปฏิบัติเข้าไปมันจะเห็นเหตุเห็นผล แล้วทำลายเหตุ สร้างเหตุขึ้นมา ทำลายผล เหตุกับผลทำลายออกไป ทำลายออกไป มันเป็นธรรมเกิดขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง ธรรมที่เกิดขึ้นจากใจอีกชั้นหนึ่ง ใจนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค รวมตัวกันหนหนึ่ง มันสมุจเฉทปหานหนหนึ่ง นี่ปล่อยเรื่องตัวตนมาหนหนึ่ง สมุจเฉทปหานอีกหนหนึ่ง รวมมรรคต่อไป มรรคที่ละเอียดขึ้นไป รวมตัวหนหนึ่ง จะปล่อยจิตออกมาอีกหนหนึ่ง พอปล่อยออกมาแล้ว ตอนนี้มีมันเป็นหัวใจล้วนๆ

สิ่งที่ เป็นใจล้วนๆ มันจับต้องกันได้ยาก ความที่จับต้องได้ยากมันต้องก้าวเดินต่อไป นี่การประพฤติปฏิบัติธรรมมันถึงต้องทุ่มทั้งชีวิตใน ความทุ่มของชีวิตที่การประพฤติปฏิบัติธรรม ความมูมานะของใจ ใจต้องเข้มแข็ง ๑ ใจต้องมีความมูมานะอดทน ๑ ความอดทนของใจ นี่ที่ว่าใจนี้ถึง เป็นอุกฤษฏ์ขนาดไหน จะทำงานของใจ

“ขณะตน” เราขณะคนอื่น ๆ ขณะใครก็ขณะได้ “ขณะเรา” ความอยากของเรา อยากให้เราใช้ประโยชน์ในสมบัติบางอย่าง เรายังละ ยังยับยั้งแทบไม่ได้เลย แล้วนี่ใจที่เราจะขณะ ที่ว่าขณะตลอดไป ในหัวใจจากภายใน นี่มันคิดอะไรเราก็เชื่อมั่นแล้ว มันกระตุกกระคิกขึ้นมาหน่อยเดียวว่าจะเป็นอย่างนั้น เราก็วิ่งตามมันแล้ว แล้วมันขึ้นเข้าไปตามความสงบของใจ มันจะสงบเข้าไป

สิ่งที่ ความสงบเหนือกว่านี้ ต้องพื้นฐานอันนี้เจอ มันจะคุ้ม คุ้มหาใจ หาสุกะ-อสุกััง หาถ้าเจออสุกะ-อสุกัังอันนี้ได้ มันจะจับตัวอสุกะได้ ถ้าจับตัวอสุกะได้ มันจะทำลายกามราคะได้ สิ่งที่เป็นกามราคะ นี่ความสร้างโลก โลกสร้างมา สร้างมาเพราะกามะราคะ สิ่งที่เป็นกามะราคะจะสร้างโลกไปหมด ชีวิตนี้อยู่ก็อยู่เพื่อนั้น สรรพสิ่งที่หามา ที่แรกก็ว่าหาเพื่อเรา แต่พอหาเพื่อเราแล้วมันก็ลงเรื่องสิ่งที่เป็นกามทั้งหมด สิ่งที่เป็นกามจะใช้ประโยชน์สิ่งนี้ทั้งหมดเลย แล้วสิ่งที่ใช้ประโยชน์นะ แต่อันนี้เป็นตัวของมัน มันไม่ได้ใช้ประโยชน์ภายนอก มันใช้ประโยชน์ภายใน มันใช้ชีวิตนี้ ใช้หัวใจของเราเป็นที่เครื่องอยู่อาศัย ใช้หัวใจของเราเกิดตายๆ

กิเลสคือ อวิชชาขบถจลา สงขารา เกิดกับหัวใจทุกดวงใจ ถ้าใจที่ยังไม่รู้ยังมีขอบอยู่ อวิชชาสามารถอยู่บนใจดวงไหนได้ มันจะอาศัยใจดวงนั้นเกิดตายๆ ไปตลอด แล้วเกิดตาย เกิดมาแล้วทุกคนปรารถนาคุณงามความดี ทุกคนอยากทำคุณงามความดี ทุกคนปรารถนาพ้นทุกข์ แต่ทำไมทำแล้วมันไม่พ้นทุกข์ละ มันไม่พ้นจากทุกข์ไปเพราะเหตุไร

เพราะอวิชชาตัวเชื่อมตัวสอน อวิชชาตัวพยายามผลักไสให้เราล้มลุกคลุกคลาน มันจะล้มลุกคลุกคลานไปตลอด มันทำให้เราเบี่ยงเบนออกจากจุดที่จะเข้าไปถึง เจอตัวมันได้ เราถึงต้องพยายามใช้ความสงบทั้งหมด พยายามใช้กำลังทั้งหมดย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาดูใจของเราให้ได้

การจับ การค้นคว้า การค้นหาเหยื่อ การค้นหาแผล หมอวิเคราะห์โรคนี้สำคัญกว่าหมอรักษา ถ้าจับว่า วิเคราะห์โรคว่า โรคใดได้ว่าเป็นโรคนั้นแล้ว เรื่องให้ยาจะให้ยาตามสูตรนั้นเลย อันนี้ก็เหมือนกัน การค้นคว้า การเจอกิเลสนี้สำคัญ สำคัญมากๆ เลย แต่คนมองข้ามว่า การค้นคว้า การวิเคราะห์โรค เข้าใจโรค เป็นการที่ว่ามันเป็นอยู่แล้ว เราเป็นโรค เราก็ต้องเป็นโรค อวิชชา ความไม่รู้ต้องไม่รู้สิ มันต้องไม่รู้โดยธรรมชาติของมัน...จริง มันไม่รู้จริงๆ แต่มันไม่รู้แล้วมันก็เกาะเกี่ยวกับความเห็นของมันเป็นภายในออกไปว่านี่เป็นมัน แล้วมันก็มีขอบ มันปิดตา ปิดตาของคนที่จะเข้าไปเห็นมัน แล้วจะเห็นส่งออกไปข้างนอก แต่ก็ไม่เห็นมัน ต้องอาศัยความสงบเข้าย้อนกลับ

เหมือนลำแสงที่ย้อนกลับ พอย้อนกลับเข้าไปจะไปเห็นสิ่งนั้น นั่นนะ คือเห็นตัวกิเลส เห็นตัวกิเลสก็เป็นสัมมาสมาธิ เป็นสัมมากัมมันโต เป็นงานชอบ ถ้าเป็นงานชอบ งานชอบเพราะว่าอะไร เพราะงานขุดคุ้ยหากิเลส งานขุดคุ้ยหาผู้ที่ทำผิด งานขุดคุ้ยอวิชชาที่มันปกคลุมอยู่ในหัวใจของเรา งานขุดคุ้ยสิ่งที่ปกปิด มันปกปิดหัวใจของเรา ไม่ให้เราเห็นตัวตนของเรา ตัวตนจากภายนอก ตัวตนของร่างกายนั้นเป็นตัวตนของร่างกาย ตัวตนของจิต คือภวาสวะ คือภพ คือที่อยู่อาศัย คือจุดเริ่มต้น คือความทุกข์ของใจที่แสวงหาออกไป ความเหนียวรั้ง กระสุนปืนจะออกเหนียวออกจะวิ่งไป มันต้องวิ่งออกไปจากฐาน คือปืนยิงออกไป

นี่ก็เหมือนกัน ความคิด ความเกิด หรือความตาย หรือสิ่งใดต่างๆ ที่มี เพราะมีอันนี้ มีภวาสวะ มีตัวหัวใจ มีตัวสิ่งนี้อยู่ แล้วตัวสิ่งนี้โดนปกคลุมด้วยกามราคะ กามราคะจะเห็นว่าเป็นโทษ ถ้าคิดว่าเป็นโทษ ทุกคนเห็นว่าเป็นโทษ ไม่ควรจะมีสิ่งนั้น เป็นสิ่งให้เราตกต่ำไปเลย เราควรจะสูง

ควรจะประเสริฐกว่าสิ่งนั้น แต่สิ่งนี้ทำไมเรามองไม่เห็น เราจับต้องไม่ได้ เพราะมันมองไม่รู้สึกรู้ตัว มันจับตัวเองไม่ได้ ความจับตัวเองไม่ได้ ถึงงานนั้น ถึงเป็นงานโลกใจ งานนั้นถึงงานที่ว่าไม่ใช่ ชำระกิเลส ไม่ใช่งานทางธรรม

ถ้างานทางธรรมมันต้องจับต้องตัวนี้ได้ พอจับต้องตัวนี้ได้งานเกิดขึ้น งานเกิดขึ้นคืองาน วิเคราะห์ วิจัย นี่จับตัวหัวใจได้ จับตัวโรคได้ โรคนี้คือโรคอะไร โรคนี้คือโรคของกาม พอโรคของกาม กามนี้มันเกิดจากอะไร เกิดจากความสวยงาม เกิดจากความพอใจ ความเป็นกามฉันทะ คือความพอใจในตัวเอง ถ้ามันพอใจในตัวเองแล้วมันก็ไหลลื่นไปพอใจในสิ่งต่างๆ เห็นใหม่ มันพอใจในตัวเอง มันถึงเป็นการเกาะเกี่ยว อุ่นกินความคิดของมันเอง ความคิดของหัวใจ ความคิดของกามราคะมันอุ่นกิน มันอุ่นกินได้เพราะอะไร เพราะมันมีชั้นละเอียดใจ เวทนาชั้น อันละเอียดในหัวใจ กับหัวใจมันกระทบกระทบเหมือนกัน

ความกระทบกระทบเหมือนกันอยู่ในหัวใจนั้น เราอยู่เฉยๆ มันก็คิดได้เรื่องกามะราคะ แล้วมันก็พอใจในการเสพในหัวใจของมัน มันเสพกามของมันเองในหัวใจของมัน ความคิดมันเสพใจของมันไปเอง มันก็ทำเสพได้ มันพอใจไป ถ้าเราจะเอาการขุดคุ้ยในการค้นคว้ามัน เราเอาสิ่งนี้มาเป็นตัวค้นหาก็ได้ เอาสิ่งนี้มาตั้งใจ แล้วสิ่งนี้เพื่อจะให้หัวใจมันแสดงตัวออกมาในสิ่งที่มันแสดงตัวออกมา เห็นใหม่ เวลาสัตว์ เวลากระรอกมันหลบเข้ารู เวลาพวกหนูอะไรมันเข้ารูของมัน เราจะจับตัวของมันไม่ได้ เราจะหลอกอย่างไรให้มันออกมาเพื่อเราจะจับตัวมัน อันนี้ก็เหมือนกัน อารมณ์ตัวนี้มันจะให้ใจมันแสดงตัวได้ มันไหวตัว มันออกมาได้ พอมันแสดงตัวออกมา เราก็เห็นความกระเพื่อมของใจใจ

อารมณ์ความรู้สึกมันละเอียดอ่อนมาก แต่ใจที่มันสูงขึ้นไปมันจะละเอียดอ่อนมาก มันสามารถจับต้องสิ่งนี้ได้ พอจับต้องสิ่งนี้ได้ นั่นนะงานชอบ แล้วงานชอบก็แล้วที่วิปัสสนาไป วิปัสสนาคือการแยกแยะออก

“มันจะสวยไปได้อย่างไร มันชุ่มไปด้วยเหงื่อ ด้วยไคล มันชุ่มไปทั้งหมดในอารมณ์ ความคิดมันชุ่มไปด้วยกามราคะ มันเป็นความสะอาดไม่ได้หรอก มันต้องเป็นของสกปรก ถ้าของสกปรก เพราะที่มันสะอาดนี้เพราะอะไร เพราะเรารักษา เราดูแลรักษามันถึงสะอาด ถ้าเราปล่อยไปตามธรรมชาติของมัน มันไม่สะอาดหรอก มันต้องเป็นอย่างนั้นโดยธรรมชาติของมัน มันต้องแปรสภาพและมันต้องเป็นของที่ว่าเน่าเสียออกไป มันไม่ได้เป็นของดีได้หรอก”

นี่เอาเข้ามาสอนใจ

ถ้าสิ่งนี้สอนใจขึ้นมา มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามา มันก็มีกำลังขึ้นมา แต่เดิมเป็นผู้แพ้อวด จะคิดอะไรขึ้นมาที่คิดไม่ออก คิดไม่ได้เลย อยู่ใต้อำนาจของมัน มันกดดวงให้มันคิดตาม ประสาของมัน นี่มันเกิดมันตายเพราะเหตุนี้ มันจนตรอกเพราะอย่างนี้ ใจเราจนตรอก เพราะจนตรอก เพราะอวิชชามันปรกหัวไว้ พอมันปรกหัว มันก็กดหัวเราไว้ แล้วเราก็ไม่สามารถเงยหน้าขึ้นมาได้เลย

แล้วพอถ้าเราวิปัสสนาไปมันเริ่มจะมีกำลังขึ้นมา มันเงยหน้าขึ้นมาได้ มันเห็นสิ่งที่ว่าเป็น ความโสโครกเป็นความไม่จริงจิง เป็นความไม่จริงทั้งนั้นเลย...วิปัสสนาอยู่อย่างนั้น ทำวิปัสสนาคือใช้ความคิดใคร่ครวญ คือปัญญา วิปัสสนา คือภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นไง ความคิดในธรรมจักรหมุนออกไป ความคิดที่หมุนออกไปไม่ใช่ความคิดโลกๆ นะ ความคิดโลกๆ นี่หยาบมาก ความคิดในนี้สมองหยาบ หยาบสุดๆ แต่ความคิดของภาวนามยปัญญามันเกิดจากหัวใจ เกิดจากภายใน

ความคิดที่มันคิดขึ้นมาแล้วมันมีสัมมาสมาธิ มันพร้อมอยู่ งานมันชอบมันชอบอยู่ภายใน มันหมุนออกไปในอะไร ตานี้เวลาเดินจงกรมอยู่นะ เดินจงกรมอยู่ ตาก็เห็นทางอยู่ นี่ความรับรู้สิ่งอายตนะก็รับรู้อยู่ภายนอก แต่ไอ้ปัญญาที่หมุนอยู่ภายในมันหมุนของมันต่างหากอยู่ภายใน มันหมุนของมันอยู่ต่างหาก คำว่า “หมุน” หมายถึงว่า ใช้วิเคราะห์วิจัย ใช้พยายามแยกส่วนออกจากภายใน นี่มันแยกส่วนออกไป

จากมีกำลัง จนมันสามารถทำลายกันได้ มันทำลายความคิดนะ ฟังสิ ความคิดนี้ไม่ใช่เรา ความคิดนี้มันแยกจรมมา แต่ไอ้หัวใจที่ว่ามันเป็นพลังงานเฉยๆ นี่ มันไปรับรู้ความคิดนั้น นี่มันไม่ใช่เรา ชั้นจกภายใน ชั้นอันละเอียดนี้ไม่ใช่ใจ ชั้นกับใจนี้เป็นคนละส่วนกัน วิปัสสนาไป มันจะปล่อย มันจะปล่อย ยิ่งจะปล่อยขนาดไหน พอมันปล่อยเข้าไป มันก็เว้งว่าง มันก็มีความสุข นี่ความสงบของใจที่มันทำสูงขึ้นมา เมื่อก่อนที่ว่าเรามีความสงบของใจแล้วว่าอันนี้เป็นธรรม เป็นธรรม มันแค่เป็นความสงบที่ว่าความสกปรกที่เรารักษาไว้เฉยๆ

แต่ถ้าเราวิปัสสนาเข้าไป เวลามันปล่อย ปล่อยธาตุชั้นกับหัวใจมันหลุดออกจากกัน แยกออกจากกัน ความแยกออกจากกันแล้วกิเลสมันก็ปล่อยวางชั่วคราว ความลึกซึ้งของความสงบ ความสุขของใจมันละเอียดอ่อนกว่ามาก มันจะมีความสุขมาก ความสุขว่าได้เห็นความปล่อยวาง

ของใจที่มันปล่อยกิเลส มันปล่อยเฉยๆ นะ แล้วจะถ้าใจไม่ได้เพราะมันจะหลอกลวงไปตลอดเวลา เวลามันปล่อยขึ้นมามันบอกครั้งนี่ปล่อยแล้ว ปล่อยนี้เพราะอะไร เพราะถ้าเราทำงานใหม่ เราต้องใช้พลังงานมาก มันใช้พลังงานภายในนะ คูสิ ผู้บริหารเขาว่าเขาใช้ความคิดมาก เขาจะเครียดมาก เขาจะมีความรู้สึก ว่า ไม่เหมือนกับคนที่ว่าคนใช้แรงงาน คนใช้แรงงานไม่ค่อยเครียดเหมือนผู้บริหาร อันนี้มันเป็นหน้าที่ของเรา

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติต้องเดินตามรอยนี้เด็ดขาด จากที่จากข้างล่างขึ้นมา ที่ตัวตนเข้ามา แล้วต้องมาที่อุปาทานเข้ามา แล้วก็มาที่กามะราคะอยู่ภายในนี้ มันต้องผ่านอันนี้เข้ามาทั้งนั้น เป็นหนทางเดียวที่เราจะเอาตัวรอดได้ หนทางอื่นเป็นไปไม่ได้เลย เพราะหน้าที่มันเป็นงานของเรา เราต้องพยายามทำเข้าไป ถ้ามันพิจารณาไม่ออก เราก็กลับมาพักในความสงบ

ในสมถกรรมฐานเป็นบาทฐานของงานตลอดไป สมถกรรมฐาน แต่สมถกรรมฐานมันเป็น สมถะที่ละเอียด ใจที่มันสงบขึ้นมาจากขั้นต่ำขึ้นมา สูงขึ้นมา มันมีพื้นฐานอยู่แล้ว คนเราเป็นหนี้ แล้วต้องใช้นี้ ต้องใช้ดอก ใช้นี้ด้วย ใช้ดอกด้วย คนเราใช้นี้เขาไปหมดแล้ว ถ้ามันจะใช้ มันใช้เฉพาะต้นไซ้ใหม่ คนเราไม่เป็นหนี้ใครเลยแล้วมันจะใช้ดำรงชีวิตของมันไป มันต้องหาอยู่หากินโดยเนื้อหาสาระไซ้ใหม่ อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อจิตมันปล่อยวางกิเลสมาเป็นขั้นๆ เข้ามาแล้ว มันใช้นี้เขาเป็นขั้นเป็นตอนเขาไปบ้างแล้ว ความที่มันใช้นี้เขาไปแล้ว มันไม่ต้องไปห่วงพะวงตรงนั้น นี่พลังงานของมันจะมีมากขึ้นมา พลังงานของมันถึงกับโหมเข้าไปตรงนี้ได้ไง พอโหมเข้าไปตรงนี้ได้มันก็จะปล่อย ปล่อยจนบ่อย ซ้ำซ้ำๆ จนขาดนะ ขันธ์กับกายนี้ขาดออกจากกัน

กามราคะ กามราคะเวลาเกิดตาย กามราคะ เกิดในกามตายในกาม คนที่วิปัสสนาขึ้นมา จะเห็นว่าเหตุที่จะเกิดในกามยังเห็น เห็นเหตุที่จะไปเกิดในกามภพ ตั้งแต่เทวดาลงมา จิตดวงนี้ไปเกิดเกิดเพราะเหตุนี้ เกิดเพราะมันมีเหตุเรื่องของกาม เรื่องของขันธ์ที่มันผูกกันไป เกิดเป็นเทวดามีขันธ์ ๔ เกิดเป็นพรหมมีขันธ์ ๑ เกิดเป็นมนุษย์มีขันธ์ ๕ แล้วขันธ์อันนี้ มันจะทำลายออกไปจากหัวใจ มันจะไปสงสัยเรื่องนรกสวรรค์ที่ไหน มันเห็นเหตุของการจะไปนรกสวรรค์ในหัวใจขาดออกไปจากใจทั้งหมดเลย นี่ใจอันนี้หลุดออกไปส่วนๆ เลย เว้งว่างหมดเลย แล้วคนจะไม่เห็นใจดวงนี้

ความเว้งว่างของใจอย่างนี้มันคิดว่าเป็นการสิ้นกิเลสแล้ว เพราะมันเว้งว่างออกไป แล้วหาสิ่งนี้ไม่เจอ มันจะว่าง ว่างหมดเลย ความว่างขนาดไหนก็แล้วแต่ ใครเป็นคนบอกว่าว่าง สิ่งที่เป็น

ความว่างของใจนี้ใครเป็นคนรับรู้ความว่าง? เรารู้ว่าว่างใช่ไหม อย่างอากาศไม่มีสิ่งใดเลย เราว่าอากาศนี้เป็นความว่าง แต่อากาศเป็นความว่าง อากาศก็มีอากาศ แต่อากาศเขาไม่มีชีวิตเขาถึงไม่รู้ เราต่างหากไปรู้เขา แต่หัวใจก็เหมือนกัน มันมีความว่างในหัวใจ แล้วใครเป็นคนบอกว่าความว่าง แต่มันจะส่งออกไปข้างนอกหมดเลย จนกว่าเราจะได้สติสัมปชัญญะเป็นญาณหยั่งรู้ย้อนกลับเข้าไป ถึงจะเข้าไปเห็นถึงตอของจิตใจ

ตอของจิตนั่นคือตัววิชา สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ลึกลับซับซ้อนมาก สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ใครจะหาได้ยาก สิ่งนี้เป็นสิ่งที่คนค้นคว้าได้ยาก การค้นคว้าเจอนี้เป็นบุญกุศลอย่างมหาศาล ถ้าบุญกุศลมีมากขึ้นมา ค้นคว้าขึ้นมา ถ้าไม่มีบุญกุศลหรือว่าอยู่ในอำนาจวาสนาของเรา ครูบาอาจารย์นี้สำคัญมาก ครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ ครูบาอาจารย์เป็นคนบอกกล่าว เพราะครูบาอาจารย์เคยผ่าน ต้องมีครูมีอาจารย์ เคยผ่านขึ้นมา มันถึงนำอัสจรรยไ้ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีครู ไม่มีอาจารย์ ทำไมผ่านตรงนี้ได้ ทำไมทำลายหัวใจของตัวเองได้ ทำลายกิเลสในหัวใจ

ถ้าทำลายกิเลสในหัวใจออกไปแล้ว หัวใจนี้จะเป็นหัวใจที่บริสุทธิ์ หัวใจดวงนี้เป็นหัวใจที่มีอิสระ แต่ถ้าหัวใจนี้ยังไม่โดนทำลายไป มันจะอยู่ใต้อำนาจของ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา อยู่เนี่ย อยู่ภายใต้อำนาจของอวิชชา อยู่ใต้อำนาจของความไม่รู้ใจ เพราะไม่รู้ถึงไม่เห็นตัว เพราะไม่รู้ถึงเห็นอย่างอื่นหมด เพราะมันรู้ตัวมันเอง แต่มันไม่รู้ตัว มันไม่รู้ตัวมันเอง แต่รู้สิ่งอื่น มันเป็นธรรมชาติ เป็นสสารที่เป็นธาตุรู้ รู้ รับรู้ทั้งหมดเลย แต่ไม่เคยรู้ตัวเอง แล้วมันไม่รู้ตัวเอง แล้วมันเอาจำล้งพลังงานตัวไหนที่ย้อนพลังงานตัวนี้กลับไปได้ละ พลังงานอันละเอียดอ่อนอันนี้มันจะย้อนกลับมาได้ยังไง? ถึงต้องค้นคว้าอย่างสูงมาก อันนี้มันเป็นงานที่ละเอียด

กามราคะ โลกะ โทสะ โมหะ มันเป็นเรื่องของความโกรธ ความรุนแรง เป็นเรื่องของโทสะ เป็นเรื่องของกามราคะ นี่มันกระเพื่อมมาก มันถึงทำให้เราจับต้องได้ สิ่งทีกระเพื่อมมาก ทำรุนแรงมาก กว่าเราจะจับต้องได้ เราต้องใช้ปัญญาของเรามากมายมหาศาล สิ่งนี้มันเป็นพลังงานเฉยๆ มันไม่เคยทำใจให้กระเพื่อม มันเป็นใจของมันเฉยๆ มันเป็นความเศร้าหมอง เป็นความผ่องใสในหัวใจเท่านั้น มันไม่กระเพื่อมเลย ถึงเป็นการจับต้องได้ยากมาก แต่ก็ไม่มีพันธียของสาวกผู้ไฉนได้ฟังใจ สาวกผู้เดินตาม เดินตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ผ่านไปแล้ว ผู้ที่จะเดินตาม มีครู มีอาจารย์อยู่ จับต้องได้ เดินตามได้ จับต้องได้ พอจับต้องสิ่งนี้ได้เนี่ยเป็นสิ่งทีมหัศจรรย์ที่สุด แล้วพลิกคว่ำไปเป็นสมบัติธรรม ธรรมทั้งหลายเป็นสมบัติของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นประเสริฐสุด ใจดวงนั้นมีสมบัติอยู่ในหัวใจ

หัวใจดวงนั้นพ้นออกไปจากโลกทั้งหมด กามราคะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ในวิภวานพ้นออกไปเลย นี่หัวใจมันถึงสำคัญไง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงว่าหัวใจเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด หัวใจเท่านั้นเป็นภษณะที่จะรองรับธรรมนะ หัวใจเท่านั้น ถ้าไม่มีปัญญามันจะเบี่ยงออกเป็นเรื่องของโลก นี่ภษณะที่สำคัญที่สุดคือหัวใจของสัตว์โลก แล้วหัวใจจะมีอยู่ได้ต่อเมื่อถ้าคนที่มีชีวิต ถ้าคนที่ตายไป หัวใจหลุดออกไปจากร่างกาย มันก็ตายไป ถ้าหัวใจยังอยู่ เรายังมีชีวิตอยู่ ถ้าเรายังมีชีวิตอยู่ มีลมหายใจเข้าออกอยู่ เรามีโอกาสประพฤติปฏิบัติไง

การประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนทไว้ บอกเวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท มีคนเขาไปถวายดอกไม้ธูปเทียนมาก “อานนทบอกเขาเถิด ให้ไปปฏิบัติบูชา” ให้บอกให้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ให้เข้าใจว่าปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประเสริฐที่สุด แล้วในการประพฤติปฏิบัติเพื่อจะเข้าถึงสิ่งนี้ เข้าถึงตัวธรรม ตัวสมบัติธรรมในหัวใจ สมบัติธรรมเป็นสมบัติของใจ ดวงใจที่ประพฤติปฏิบัติเข้าไปถึง ไม่เป็นสมบัติสาธารณะ สมบัติของโลกเขาเป็นสมบัติสาธารณะ ใครมีปัญญาแสวงหาได้แสวงหาเอา เป็นสมบัติสาธารณะ แต่สิ่งนี้เป็นสมบัติส่วนบุคคล

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ไปก็เอาแต่คุณธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป แล้ววางธรรมไว้ วางธรรมไว้ในพระไตรปิฎกไว้ให้สาวก ให้สาวกผู้ได้ยินได้ฟังประพฤติปฏิบัติตามไป สาวก-สาวกผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามเข้าไปจนใจเป็นสมบัติธรรมขึ้นมาในหัวใจดวงนั้น เป็นสมบัติของใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นเวลาสลัดออกจากร่าง ถ้าใจดวงนั้นสลัดร่างออกไป ใจดวงนั้นจะไม่เกิดอีก ใจดวงนั้นประเสริฐที่สุด เป็นสมบัติส่วนตัว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว เอาแต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป ไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย แต่พวกเราคิดถึงด้วยกิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ๒,๕๐๐ ปี ธรรมะไม่สึกหรือ ไม่กร่อน ไม่ผุกร่อนไปบ้างเลยหรือ กาลเวลานี้จะบังมรรคผลนิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า...ไม่

อกาลิโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา เป็นปัจจุตังรู้จำเพาะใจดวงนั้น ใจดวงใดสัมผัสสมบัติธรรมของใจดวงใด เป็นสมบัติของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมีความสุขอยู่ของใจดวงนั้น ที่ว่าถ้าในทางเรื่องของโลกเขา เราไปสังกันคนตาย ไปสังกันเชิงตะกอน ไม่มีใครสามารถช่วยเหลือกันได้เลย เรื่อง

ของใจนี้ไม่มีใครสามารถช่วยได้ มันเป็นเรื่องของใจ ใจดวงนั้นที่ต้องประพฤติปฏิบัติเอง ใจดวงนั้นประพฤติปฏิบัติเอง ใจถึงสำคัญไฉน ฉะนั้นถ้าใจสำคัญ เรื่องของความเป็นอยู่เรา เราก็ต้องดูความเป็นอยู่ของเราที่ว่า สิ่งที่เป็นความเป็นอยู่ของเรานี้ เป็นเครื่องอยู่อาศัย บัจฉยส์ เครื่องอยู่อาศัย ให้เราแค่อาศัยไปชั่ววัน ชั่วคืน เพื่อให้มีเวลาประพฤติปฏิบัติ

เวลาประพฤติปฏิบัตินี้สำคัญมากนะ พระอยู่ป่า เขาถึงต้องการตรงนี้ไง ต้องการเวลาส่วนตัวเพื่อจะได้เร่งความเพียรทั้งวัน ทั้งคืนนะ ทั้งวัน ทั้งคืนยังต้องอดนอนผ่อนอาหาร อดนอนผ่อนอาหารเพื่อจะเอาเวลาขึ้นมาประพฤติปฏิบัติ เพราะมีเป้าหมาย บวชมาเพื่อประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่ใช่บวชมาเพื่อหาลาภสักการะ ลาภสักการะนี้เป็นเรื่องของโลกเขา ถ้าใจ สมบัติธรรมในใจดวงนั้นเป็นประเสริฐขึ้นมาแล้ว เขาเชื่อในเรื่องธรรมอันนั้น ปุญญกเขตตัง เป็นเนื้อหาบุญของโลกไง

เนื้อหาบุญของโลก ถ้านาไม่ดี นาที่มีหิน มีกรวด หว่านข้าว หว่านพืชไปแล้วมันจะขึ้นใหม่ ถ้าเนื้อนาดี แล้วเนื้อนาไหนจะดีละ เราจะมีความสามารถรู้ได้ว่าอย่างไรว่าเนื้อนาไหนนั้นดี รู้ไม่ได้ ถ้าเราเป็นผู้ที่ต่ำกว่า แต่ครูบาอาจารย์ผู้ที่ฝึก ฝึกอบรมลูกศิษย์ลูกหามา อย่างหลวงปู่มั่นมานี้รู้รู้ทั้งหมด รู้เพราะอะไร รู้เพราะว่าท่านอยู่บนยอดของหลังคา รู้เพราะท่านอยู่บนเรือนยอดของอวิชชา เห็นไหม ได้ทำลายเรือนยอดของอวิชชาค้ำหมด เรือนยอดของอวิชชาทำลายออกไปทั้งหมดแล้ว แล้วเราแค่ก้าวแค่ขึ้นบันไดทำไมท่านจะไม่รู้ เราก้าวขึ้นบันได ท่านก็จะเห็นว่าเราขึ้นบันได ทำลายตัวตน ขึ้นไปถึงบนบ้าน ทำลายอุปาทานบนบ้าน ขึ้นไปถึงหลังคา ทำลายกามภ รูปภ อรุภภ ทำลายกามราคะขึ้นไปหลังคา ขึ้นไปถึงเรือนยอด ไปทำลายเรือนยอด ไปทำลายเรือนยอดก็ต้องไปพบกันสิ สิ่งทีครูบาอาจารย์จะรู้ได้ เพราะว่าท่านอยู่สูงกว่า อยู่สูงกว่าจะเห็นคนต่ำกว่าเดินขึ้นไป คนที่อยู่ต่ำกว่าเดินขนาดไหนก็เดินอยู่ในสภาพต่างๆ นั้นจะไม่สามารถเห็นที่สูงกว่าได้เลย

เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราไม่มีวุฒิภาวะ ไม่มีความรู้จากภายใน เราถึงไม่สามารถจะรู้ได้ว่าใครมีธรรมหรือไม่มีธรรม แต่เราก็เชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนั้นประเสริฐ แล้วเราประพฤติปฏิบัติไป เราพยายามชวนชวายของเราไป เราต้องชวนชวาย เราเท่านั้นถึงชวนชวายเรา

คนจะประเสริฐใจ สัตว์อาชาไนยเลือกกินแต่อาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย นี้เหมือนกัน เราจะประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อธรรมของใจ แล้วเราจะกินเสวยอารมณ์ เยื่อที่หล่อใจ เราจะกินเยื่ออะไร ถ้าเรา กินธรรม ข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นธรรม ข้อวัตรปฏิบัติ ชุณฺหวัตรนี้ก็ เป็นธรรมเพื่อจะขัดเกลากิเลส สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เป็นแนวทางปฏิบัติเป็นเครื่องชำระ เป็นเครื่องขัดเกลากิเลสทั้งหมดเลย

ถ้าเรายึดถือสิ่งนี้ไว้ เราก็ยึดถือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเครื่องดำเนิน ถ้าเราปฏิบัติทางเครื่องดำเนินเรามีอยู่ ฟังสิ ปฏิบัติทางเครื่องดำเนิน ถนนหนทางมีอยู่ เรามีรถมีรา เราต้องวิ่งไปถึง ถนนหนทางปฏิบัติทางมีอยู่ แต่ญาณหยั่งรู้ หัวใจเรายังไม่ก้าวเดินไป ถ้าญาณหยั่งรู้ รถยนต์ของเราก้าวเดินไป ญาณคือหัวใจ ญาณคือความรู้ของใจ ความรู้ของใจได้เดินก้าวเดินตาม ปฏิบัติทางเข้าไป ปฏิบัติทางเครื่องดำเนินของใจ ทำให้ใจเข้าถึงเรือนยอด เข้าถึงตอของจิต แล้วทำลาย เรือนยอดตอของจิตได้ นี่มันถึงว่าเป็นความประเสริฐของเรา เราผู้ประพฤติปฏิบัติถึงประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้

โลกเขาทุกข์หมุนเวียนกันในโลกของเขา อันนั้นเขานไปในโลก วนไปในวิญญูะ วนไปสู่สิ่งนั้น แล้วเขาก็ชมกันเอง เขาชมกันเองว่าสิ่งนั้นประเสริฐ สิ่งนั้นเป็นผู้ที่มีฐานะ มีความมั่งมีศรีสุข สร้างโลกขึ้นมา เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง เห็นไหม “กิเลสหลอกกิเลส” เขาขบป้อนกันอยู่อย่างนั้น แล้วเขาก็พยายามเบียดเบียนกันอยู่อย่างนั้น แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมไม่ใช่อย่างนั้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะชี้ช่องทางตรงๆ เข้าหาเรือนยอดของใจเท่านั้น จะชี้ช่องทางเดินเข้าหาเรือนยอดของใจเพื่อทำลาย หักเรือนยอดของใจเท่านั้น

ถ้าหักเรือนยอดของใจ สมบัติธรรมเต็มในหัวใจดวงนั้น ถ้าหักเรือนยอดของใจไม่ได้ สมบัติธรรมเอามาจากไหน สมบัติธรรม เห็นไหม ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อธรรม ไม่ใช่ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อโลก ถ้าประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อโลก มันก็ทำประพฤติปฏิบัติธรรมไป เอาแค่ธรรมนั้นมาเป็นสินค้า เอาแค่ปฏิบัติทางเครื่องดำเนินมาเป็นสินค้า ปฏิบัติทางอยู่ในปฏิบัติทางอันสวยงาม แต่เสร็จแล้วก็แสวงหาอะไร มันแสวงหาเรือนยอดของใจ หรือแสวงหาลากสักการะละ ถ้ามันแสวงหาลาก ความเป็นลาก ลากนั้นเป็นอะไร ลากเป็นเรื่องของโลกเขาทั้งหมด ลากนั้นเป็นเรื่องของโลกเขา

โลกมีอยู่แล้ว สมบัตินี้ผลิตกันชม สมบัติของโลกมีอยู่ในดั้งเดิม แล้วสัตว์มนุษย์นี้เป็นผู้ฉลาด ผู้โง่เขลา เกิดมาก็มาใช้สอยสมบัติของโลกที่เวียนอยู่ในโลกนี้ ทรัพยากรของโลกมีอยู่โดยดั้งเดิม ใครจะมาขุดค้นหาขึ้นมา แร่ธาตุต่างๆ เป็นเงินเป็นทอง เป็นอะไรขึ้นมาเป็นสมบัติของเขา มันอยู่ที่ไหน มันอยู่ในโลกไซ้ใหม่ แล้วเราเกิดมาพบในโลกนั้นมันก็อยู่ในโลกไป นั่นสมบัติของโลก นั่นเรื่องของโลก

ถ้าเรื่องของธรรม มันไม่ใช่เรื่องของโลกเขา มันเป็นเรื่องของธรรม เป็นเรื่องของวิวิฎฐะ เป็นเรื่องของความหลุดพ้น เป็นเรื่องของความไม่หมุนไปในวิฎฐวน เป็นเรื่องของการสิ่งที่ว่าหาร่องรอยไม่เจอ มารไม่สามารถเห็นร่องรอยอันนี้ได้ มารไม่สามารถตามเจอ ไม่มีใครเห็นร่องรอยสิ่งนี้เลย สิ่งนี้ถือว่าเป็นวิมุติ หลุดพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมดใจ มันเป็นเรื่องของธรรม สมบัติธรรมที่ในผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจริง ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมถึงกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยหัวใจ จะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีสิ่งนี้ในหัวใจก่อน แล้วถึงสอนสาวก-สาวกะขึ้นมาได้ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มาสอน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีครูมีอาจารย์ ยังค้นคว้ามา...ไซ้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาพุทธภูมิ ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ ถึงสร้างสมขึ้นมา พวกเราไม่ใช่พวกเราเป็นสาวกะ สาวกผู้ได้ยินได้ฟัง ได้ยิน ได้ฟัง หมายถึงว่า เหมือนว่ามีอำนาจวาสนา เพราะอำนาจวาสนาถึงได้มาเจอธรรม ถึงได้มาเจอคำสั่งสอน ถึงได้มาเจอครูบาอาจารย์ ถึงได้เกิดถึงพุทธกาลที่ในพระไตรปิฎกบอกว่า

“กึ่งพุทธกาลศาสนานี้เจริญอีกหนหนึ่ง ศาสนานี้จะเจริญอีกหนหนึ่ง”

แล้วมันก็สมจริง สมจริงเพราะกึ่งพุทธกาล กึ่ง ๒,๕๐๐ ปี องค์หลวงปู่่มันมาเกิด มารู้ธรรมขึ้นมา แล้ววางธรรมไว้ ครูบาอาจารย์สืบทอดกันมา แล้วองค์หลวงปู่่มัน ครูบาอาจารย์เล่าให้ฟังอยู่ว่าองค์หลวงปู่่มันนะ ซี้เนาะโดยถูกต้องทั้งหมด เพราะอะไร เพราะหลวงปู่่มันก็รู้จริง หลวงปู่่มันรู้จริง เห็นจริง ตามความเป็นจริง แล้วหลวงปู่่มันจะสอนผิดไปไหน แล้วสอนครูบาอาจารย์มาก็รู้จริง ตามความเป็นจริง แล้วเราก็เกิดมาพบครูบาอาจารย์ทั้งหมด ร่องรอยยังสดๆ ร้อนๆ อยู่เนาะ

พระไตรปิฎกนี้เป็นของสดๆ ร้อนๆ เหตุผลมีพอพร้อมที่จะให้ใจนี้ประพฤติปฏิบัติ นี่ เหตุผลที่สดๆ ร้อนๆ เราต้องทำให้ได้อย่างนั้น แล้วนี้ครูบาอาจารย์ซึ่งมานั่งก้าวดำเนินตาม เห็นอยู่ เดินอยู่ข้างหน้าไป เห็นเหมือนเห็นหลังกันอยู่อย่างนี้ ทำไมเราไม่ประพฤติปฏิบัติ

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติเพื่อธรรม “ทำเพื่อธรรม” ธรรมนั้นก็จะเป็นสมบัติของเรา “ทำเพื่อ ธรรมนะ” จะทุกข์ จะทุกข์ยาก จะเหนื่อยอ่อน จะต้องใช้พลังงานมาก อันนั้นมันเป็นงานนี้ ขึ้นชื่อ ว่างานมันต้องใช้พลังงานทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่างานแล้วต้องใช้ความมุมานะทั้งนั้น

งานของโลกเขา ผู้ที่อยู่ในโลกเขาทำงานของโลกเขา เขาก็ต้องใช้ความอดสาหัสของเขา เขาถึงประสบความสำเร็จ คนถ้ามีความมุมานะ ประสบความสำเร็จ คนถ้าอยู่ทางโลก เป็นคนมุ มานะ บวชมาเป็นพระเป็นเณรก็จะมีมุมานะ คนถ้าอยู่ทางโลก ไม่มีความมุมานะ อันนี้มัน เป็นอำนาจวาสนาจริงๆ จะว่าเป็นอำนาจวาสนาก็ว่าเป็นอำนาจวาสนา จะว่าเป็นจิตนิสัยก็เป็น จิตนิสัย แล้วถ้าบวชมาแล้ว มันก็ต้อง ใช้พลังงานที่มากขึ้นไปอีก เขาบอกว่าบวชพระนี่สบาย... ไม่จริงหรอก

ถ้าบวชพระขึ้นมาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เอาจริงเอาจังในการประพฤติปฏิบัตินะ จะทุกข์จะ ยากก็ทนเอา ทนเพื่อชำระกิเลส ไม่ได้ทนเพื่อทนเฉยๆ นะ ทนเฉยๆ นั้นมันเป็นขันติบารมี ทนต้อง ใช้ปัญญา สิ่งนี้มันจะเป็นสิ่งแรกใจ สิ่งที่ว่าทนอยู่นี้มันเพื่อประโยชน์ เพื่อพื้นฐาน เพื่อจะไปเอา สมบัติที่มากกว่า เห็นไหม ไม่ได้ทนไว้เฉยๆ ทนเพื่อจะเอาสมบัติ ทนเพื่อจะเอาสมบัติธรรม สมบัติที่เป็นธรรม ธรรมที่เกิดขึ้นมาแล้วมันจะสมบัติเข้ามาในใจดวงนี้ นี่มันทนเพื่อเหตุนี้ ถ้ามี เหตุมีเป้าหมายให้ทน ใจมันจะทนได้ ถ้าไม่มีเหตุไม่มีเป้าหมาย กิเลส (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)